Michał Spandowski
(Warszawa)

BIBLIOTEKA DAWNEGO KOLEGIUM JEZUICKIEGO W BRANIEWIE W ZBIORACH BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ W UPPSALI

Jednym z istotniejszych elementów reakcji kościoła rzymskokatolickiego na wstrząs, jakim stała się dlań reformacja, było powstanie Towarzystwa Jezusowego (Societas Iesu), nazywanego potocznie zakonem jezuitów. Późniejszy święty, Ignacy Loyola utworzył w 1538 r. w Rzymie zręby zakonu, zatwierdzonego w 1540 r. bullą papieża Pawła III. Priorytetem zakonu była szeroko pojęta działalność apostolska realizowana m.in. przez rekolekcje, misje, kierowanie organizacjami katolickimi, duszpasterstwo w szpitalach i więzieniach, działalność naukową i publicystyczną oraz – co szczególnie ważne – kształcenie i wychowywanie młodzieży w zakładanych w tym właśnie celu kolegiach.

Gorliwym zwolennikiem zakonu był biskup warmiński, kardynał Stanisław Hozjusz. W 1563 r. uzyskał zgodę generała zakonu na sprowadzenie jezuitów na Warmię, a w następnym roku przybyła tu grupa zakonników (różnej narodowości), którzy w 1565 r. otworzyli pierwsze na ziemiach polskich kolegium w najstarszym mieście tej krainy, Braniewie.

Biblioteka stanowiła istotną część każdego jezuickiego kolegium. W Braniewie powstała tym łatwiej, że nowo utworzone kolegium zajęło opustoszałe zabudowania dawnego klasztoru franciszkanów i przejęło ocalałą część znaczących zbiorów jego biblioteki: do dziś zidentyfikowano w Uppsali pochodzące z tamtego konwentu 52 inkunabuły i 24 druki z początku XVI w. Oprócz stałych zakupów, bibliotekę braniewskiego kolegium wzbogacały liczne dary i legaty zwłaszcza osób związanych z Braniewem i samym kolegium, m.in. 16 okazałych edycji z biblioteki kardynała Hozjusza, a przede wszystkim wspaniały

księgozbiór (ponad 100 druków) Michała Neandra (vel Neumanna), notariusza biskupa warmińskiego Marcina Kromera. Trafiło tu również ponad 20 woluminów ze zlikwidowanego kolegium jezuickiego w Gramunkeholmen w Szwecji[1]. Wszystko to sprawiło, że biblioteka braniewska w ciągu półwiecza stała się jednym z najbardziej znaczących księgozbiorów Polski północnej.

Gdy w 1626 r. wojska szwedzkie zajęły Braniewo, decyzją króla Gustawa II Adolfa zbiory kolegium wywieziono w całości do Uppsali z przeznaczeniem dla założonej przez monarchę kilka lat wcześniej biblioteki uniwersytetu; można powiedzieć, że stały się fundamentem uppsalskiej książnicy. Wzbogacanie tej biblioteki, głównie woluminami pochodzącymi z bogatych łupów wojennych – w tym zbiorami wywiezionymi z Polski w czasie „potopu" (m.in. takimi jak wspaniała biblioteka poznańskich jezuitów) – oraz przeprowadzona na początku XX w. reorganizacja książnicy, połączona z nadaniem nowych sygnatur, spowodowały pełne rozproszenie pierwotnych zespołów proweniencyjnych. Dotyczy to także książek z Braniewa.

Józef Trypućko (1910-1983), językoznawca i slawista, profesor Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, po wybuchu II wojny światowej wyjechał do Szwecji i osiadł na stałe w Uppsali. Podczas zbierania materiałów do swej publikacji *Polonica vetera Upsaliensia*[2] zwrócił uwagę na wartość książek przywiezionych z Braniewa, a gdy natrafił na rękopiśmienny katalog tejże biblioteki, sporządzony w 1570 r. i uzupełniany aż do czasu wywiezienia zbiorów do Szwecji, postanowił opracować go i po zrekonstruowaniu – wydać.

Prace nad tą publikacją, w zamierzeniu niesłychanie szczegółową, przeciągnęły się na wiele lat i nie zostały przez autora ukończone. W chwili jego śmierci katalog braniewski istniał w postaci starannego i ponad potrzeby szczegółowego maszynopisu prymarnego. Wykazuje on w jednym ciągu 1985 ponumerowanych pozycji, na które składa się 346 inkunabułów i 1629 druków z XVI i XVII w. (różnica między sumą tych liczb a numerem ostatniej pozycji katalogu wynika z tego, że w numeracji zdarzały się pomyłki, ponadto w kilku przypadkach ten sam egzemplarz opisano dwukrotnie).

Po śmierci Józefa Trypućki, wykonawcy jego ostatniej woli powierzyli zadanie przygotowania braniewskiego katalogu do publikacji Jakubowi Z. Lichańskiemu, wkrótce potem pracownikowi Biblioteki Narodowej. W ramach tych prac Lichański weryfikował na miejscu w Uppsali maszynopis Profesora, a także prowadził samodzielne poszukiwania dalszych „braniewianów". Efektem kilkumiesięcznych prac w Uppsali było opracowanie 105 nowych opisów (w tym, jak stwierdzono później, 17 stanowiły powtórzenia opisów pozycji figurujących w maszynopisie Trypućki, a 8 dotyczyło woluminów, którym błędnie przypisano proweniencję braniewską). Nadzór merytoryczny nad tymi

1 I. Collijn, *Bibliotheca „Collegii Societatis Jesu in Suetia". Några bidrag till kännedomen om jesuiternas boksamling på Gråmunkeholmen,* "Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen" 1 (1914), s. 151-167; 2 (1915), s. 279-280.

2 J. Trypućko, *Polonica vetera Upsaliensia Catalogue des imprimés polonais ou concernant la Pologne des XVe, XVIe, XVIIe et XVIIIe siècles conservés à la Bibliothèque de l'Université Royale d'Upsala,* Uppsala 1958 (Acta Bibliothecae R. Upsaliensis, XIII).

pracami sprawowała mieszana polsko-szwedzka komisja, ze strony polskiej weszli w jej skład głównie specjaliści z Biblioteki Narodowej. W trakcie wspólnych narad ustalono zasady dotyczące kształtu projektowanej publikacji. Najważniejszą z nich była zmiana jej charakteru: z próby rekonstrukcji zasobu dawnej biblioteki braniewskiej – na katalog zbiorów o tej proweniencji przechowywanych obecnie w bibliotece uppsalskiej. Prowadzone przez kilka lat prace postępowały dość opieszale, a ich rezultat był zdecydowanie niezadowalający – jak okazało się później – głównie z powodu niewystarczających kompetencji opracowującego. Ostatecznie w 1992 r. strona szwedzka wspomnianej komisji zadecydowała, by zrezygnować ze współpracy z J. Lichańskim, (który tymczasem odszedł z Biblioteki Narodowej), a przygotowanie katalogu do publikacji powierzyć dwu pracownikom tejże książnicy – Sławomirowi Szyllerowi (rękopisy) i Michałowi Spandowskiemu (stare druki).

Jako materiał podstawowy Biblioteka Narodowa otrzymała kserokopię maszynopisu Józefa Trypućki (ok. 2500 stron), a na etapie końcowym prac – także uzupełnień Jakuba Lichańskiego (w zakresie druków) oraz wykaz sygnatur rękopisów. Było oczywiste, że z powodu uprzednich wyjazdów Lichańskiego do Uppsali, nie wchodzi w grę ponowna weryfikacja całego materiału na miejscu. Przyjęto więc zasadę, by opracowywać opisy konfrontując dzieło Trypućki z zachowanymi w Polsce egzemplarzami tych samych edycji oraz wiarygodną literaturą specjalistyczną. Pojawiające się kwestie wątpliwe i rozbieżności wyjaśniano drogą korespondencyjną (wysłano ponad 300 szczegółowych zapytań). Tą skomplikowaną metodą udało się opracować ok. 3/4 materiału. Resztę opisano z autopsji podczas czterotygodniowego pobytu w Uppsali; wtedy też udało się zweryfikować i uzupełnić szereg odczytań zapisów proweniencyjnych. Należy jednak podkreślić, że takim sprawdzaniem objęto mniej niż czwartą część całości zasobu, z czego wynika, że głównym autorem opracowania proweniencyjnego pozostaje Józef Trypućko.

Gdy całość prac została już ukończona, wyszła na jaw niekompletność katalogu. Józef Trypućko przyjął za podstawę ów rękopiśmienny katalog biblioteki sporządzony i uzupełniany jeszcze w Braniewie, nie wziął jednak pod uwagę, że może on być niepełny. Okazało się, że we wcześniejszej publikacji Trypućki *Polonica vetera Upsaliensia* figuruje niemal 50 druków z podaną proweniencją braniewską niewymienionych w spisie z 1570 r., a zatem nieuwzględnionych przez Profesora w katalogu braniewskim. Trzeba było je wprowadzić. Podobnie brakowało w maszynopisie Trypućki kilku inkunabułów, których proweniencja braniewska poświadczona jest w katalogu Collijna[3]. Również one zostały włączone do katalogu. Dalsze poszukiwania i sprawdzanie, prowadzone nieco ponad dwa tygodnie przez niżej podpisanego w magazynach uppsalskich, przyniosły jeszcze około 450 dalszych znalezisk.

Za najistotniejsze ustalenia uznać jednak należy identyfikację defektów oraz anonimów autorskich i typograficznych (wśród owych wcześniej nierozpoznanych druków

3 I. Collijn, *Katalog der Inkunabeln der Königlichen Universitäts-Bibliothek zu Uppsala,* Uppsala-Leipzig 1907.

znaleziono dalsze 13 inkunabułów), a także dokładne rozróżnianie edycji i wariantów drukarskich – w wielu przypadkach dwa egzemplarze tej samej edycji były w maszynopisie opisane osobno, albo przeciwnie, określano jako dublety druki będące faktycznie innymi wydaniami. Opublikowany w 2007 r. katalog[4] ostatecznie obejmuje opisy 63 rękopisów, 336 inkunabułów i 2255 druków XVI-XVII wieku (liczby dotyczą edycji, nie egzemplarzy), przy czym z materiałów Trypućki pochodzi 328 wydań druków XV w. i 1553 – druków XVI-XVII w. W umieszczonym na końcu katalogu aneksie znalazły się zarejestrowane przez Trypućkę egzemplarze o proweniencji braniewskiej obecnie przechowywane w innych szwedzkich bibliotekach (4 inkunabuły i 19 edycji XVI-XVII w.). Natomiast nie wprowadzono w ogóle do katalogu tych opisów, które występują w spisie z 1570 r., ale brak takowych edycji w książnicy uppsalskiej (3 inkunabuły i 37 druków XVI-XVII w.). Owe ubytki mogły powstać z dwu przyczyn. Po pierwsze – jak widać z przywołanego wyżej aneksu – mimo decyzji królewskiej, by całość zbiorów znalazła się w bibliotece uniwersyteckiej w Uppsali, pewna niewielka ich część uległa rozproszeniu i trafiła do innych szwedzkich księgozbiorów, a Józef Trypućko być może nie dotarł do wszystkich takich egzemplarzy. Po drugie, niektóre woluminy mogły, jak w każdej dużej bibliotece, zniknąć jeszcze w Braniewie, czego zapewne nie odnotowywano w owym rękopiśmiennym katalogu.

Mimo starannego wyszukiwania książek pochodzących z Braniewa, opublikowany katalog zapewne nie jest kompletny. W trakcie bowiem końcowych prac w magazynach uppsalskich natrafiono na niepodważalne dowody świadczące o tym, że nie wszystkie książki w Braniewie opatrywano wpisami własnościowymi kolegium jezuickiego – znaleziono kilka druków bez takiego wpisu, a ponad wszelką wątpliwość pochodzących z owego zbioru[5]. Rozpoznanie nieoznaczonych „braniewianów" znajdujących się w Uppsali wymagałoby starannego skonfrontowania wszystkich wydanych przed 1627 r. druków, nieopatrzonych wpisami własnościowymi, z egzemplarzami, które noszą proweniencje braniewskie. Takie porównanie, obejmujące oprawy, wyklejki, a przede wszystkim wszelkie naniesione znaki i wpisy, to praca żmudna i długotrwała; miał na nią czas pierwszy kontynuator dzieła Trypućki, jego następcy – już nie.

Przypomnieć też trzeba wysoce prawdopodobną niekompletność katalogu w zakresie rejestracji proweniencji – świadczą o tym uzupełnienia w tej materii wprowadzone podczas weryfikacji bibliograficznej wybranych egzemplarzy. Jak już zaznaczono wyżej, nie mieliśmy możliwości sprawdzenia pod tym kątem całości zbiorów.

Mimo tych niedostatków, katalog jest godny uwagi głównie z dwóch powodów. Przede wszystkim znalazło się w nim sporo rzadkich edycji. W części inkunabulistycznej

[4] J. Trypućko, *The Catalogue of the Book Collection of the Jesuit College in Braniewo held in the University Library in Uppsala,* extended and completed by M. Spandowski, ed. M. Spandowski, S. Szyller, vol. 1-3, Warszawa-Uppsala 2007.

[5] Np. wiadomo, że Michael Neander cały swój księgozbiór zapisał kolegium braniewskiemu, tymczasem w książnicy uppsalskiej znajdują się książki z jego biblioteki pozbawione wpisu braniewskiego, m.in. poz. nr 1252 i 1764.

trzeba zwłaszcza wskazać, niezidentyfikowane wcześniej i nieujęte w katalogu Collijna, dwa druki. Pierwszy to pozycja nr 210:

Donatus, Aelius: Ars minor. Leipzig : Melch. Lotter, [ca 1495-1500]. 4º. GW[6] 8924

Druk ten znany był dotąd z unikatu zachowanego w Lipsku, ale pozbawionego m.in. pierwszej karty – ocalałej w egzemplarzu uppsalskim. Drugi figuruje pod nr. 256:

Guillermus de Parisiis: Dialogus de septem sacramentis. [Lyon : Mich. Topié?, ca 1498]. 8º. GW 12041.

Edycja ta, podobnie jak w poprzednim przypadku, znana była dotychczas z unikatu pozbawionego karty tytułowej, przechowywanego w Awinionie; odnalezienie kompletnego egzemplarza w Uppsali umożliwiło redakcji GW uzupełnienie opisu zamieszczanego w opracowywanym właśnie wówczas10 tomie[7].

Nie brakuje też rzadkości wśród druków późniejszych. Spotykamy tu nieznane dotąd edycje z XVI wieku wytłoczone w największych miastach Europy – np. w Wenecji, Lyonie, Paryżu, Genewie czy Strasburgu. Wymieńmy przykładowo kilka pozycji (w nawiasach numery katalogu):

Diurnale Romanum. Venezia: Lucant. Giunta, 1517. 8º – Paolo Camerini[8] w „Annali dei Giunti" cytuje to wydanie za wcześniejszymi publikacjami, nie zna jednak żadnego egzemplarza – uppsalski jest więc unikatem (nr 1691).

Diurnale Romanum. Lyon: Matth. Bonhomme, [inter 1535 et 1569]. 16º – edycja dotąd nieznana, nie notuje jej ani Baudrier[9], ani Gültlingen[10] (nr 1692).

Rolewinck, Werner: Tractatus de venerabili sacramento et valore missarum. Paris: Jean Petit, [ca 1510?]. 8º – wydanie niewystępujące dotychczas w literaturze przedmiotu (nr 2759).

6 *Gesamtkatalog der Wiegendrucke. Herausgegeben von der Kommission für den Gesamtkatalog der Wiegendrucke,* Bd. 1-7, Leipzig 1925-1938; Bd. 8-11, Berlin-Stuttgart-New York 1978-2008 (repr.: Bd. 1-7, Stuttgart–New York 1968) [dalej: GW].

7 T. 10 ukazał się w r. 2000.

8 P. Camerini, *Annali dei Giunti,* vol. I, p. 1-2, Firenze 1962-1963 (Biblioteca Bibliografica Italica, 26, 28).

9 H. L. Baudrier, *Bibliographie Lyonnaise. Recherches sur les imprimeurs, libraires, relieurs et fondeurs de lettres de Lyon au XVIe siècle,* Séries I-XII, Lyon 1895-1915.

10 S. von Gültlingen, *Bibliographie des livres imprimés à Lyon au seizième siècle*, t. I-XI, Baden-Baden 1992-2007.

Vessodus, Antonius: Rhesipediae libri IIII. Genève: Ioan. Crispinus, 1563. 8º – edycji tej brak w opracowanej przez J. F. Gilmont bibliografii[11] wydań pochodzących z tego warsztatu typograficznego (nr 3182).

Willichius, Iodocus: Erotematum dialectices libri tres. Strasbourg: Crato Mylius, 1542. 8º – druk również dotąd nieznany, chociaż typografii strasburskiej poświęcono już wiele opracowań[12] (nr 3219).

Jeszcze ciekawiej prezentują się w naszym katalogu polonika. Oto przykładowo kilka unikatowych druków wytłoczonych w Polsce:

Alvarez, Manuel: De institutione grammatica libri tres. Ed. 2. Kraków: Andrzej Piotrkowczyk, 1614. 8º – wydanie nienotowane w bibliografii Estreichera[13] (nr 1047),

Billicanus, Theobaldus: De partium orationis inflexionibus. Kraków: Maciej Scharffenberg, 1537. 8º – jw. (nr 1272).

Constitutiones Synodales: Acta in synodo dioecesana Culmensi et Pomesaniensi habita anno 1605. Kraków : Andrzej Piotrkowczyk, 1606. 4º – do 1939 r. znane były dwa egzemplarze tego druku: w bibliotece Tarnowskich w Dzikowie i Bibliotece Ordynacji Krasińskich w Warszawie, żaden z nich nie przetrwał II wojny światowej i egzemplarz uppsalski jest obecnie unikatem (nr 1567).

Flasch, Sebastian: Augenscheinliche Erweisung aus D. Martin Luthers eigenen Büchern. Braniewo: Jan Sachs, 1590. 8º – edycja nienotowana w bibliografii Estreichera (nr 1837).

Glareanus, Henricus: De VI arithmeticae practicae speciebus epitome. Kraków : Hieronim Scharffenberg, 1554. 8º – wydanie jw., w Uppsali zachowane w dwu egzemplarzach, obu pochodzących z Braniewa (nr 1911).

Honterus, Ioannes: De grammatica libri duo. Kraków: Mateusz Siebeneycher, 1558-1559. 8º – egzemplarz Biblioteki Ordynacji Krasińskich spłonął w 1944 r., uppsalski stał się więc unikatem (nr 2081).

11 J. F. Gilmont, B*ibliographie des éditions de Jean Crespin 1550-1572*, t. I-II. Verviers 1981.

12 M.in.: F. Ritter, *Répertoire bibliographique des livres imprimés en Alsace aux XVe et XVIe siècles,* p. I-IV, Strasbourg 1938-1960; J. Benzing (t. 1), J. Müller (t. 2-3), *Bibliographie Strasbourgeoise*, t. I-III, Baden-Baden 1981-1986.

13 K. Estreicher, *Bibliografia polska*, cz. III, t. 8-35, Kraków 1891-2007.

Ioannes Chrysostomus (s.): Oratio de anima Martino Cromero interprete. [Ed. B]. [Kraków: Hieronim Wietor, 1541?]. 8º – jedyny znany egzemplarz edycji nieopisanej w bibliografii Estreichera (nr 2142).

Mollerus, Henricus: Elegia de adventu in Prussiam et civitatem Dantiscum Ioannis ducis Finlandiae. Królewiec: Ioannes Daubmann, 1562. 4º – jw. (nr 2249).

Lista powyższa nie obejmuje wszystkich egzemplarzy unikatowych wchodzących w skład kolekcji braniewskiej, a trzeba dodać, że wśród pozostałych druków również nie brak edycji bardzo cennych i o nie mniejszym znaczeniu – jak np. pierwsze wydanie dzieła Kopernika *De revolutionibus orbium coelestium* (Norymberga 1543, nr katalogu 2211), sławny atlas Abrahama Orteliusa T*heatrum orbis terrarum* (Antwerpia 1579, nr katalogu 2519) czy zespół 20 niesłychanie rzadkich druków muzycznych różnych autorów[14]. Oczywiście o wartości biblioteki braniewskiej świadczy nie tylko liczba znajdujących się w niej cymeliów, jednak merytoryczna ocena zasobu owego księgozbioru zdecydowanie wykracza poza ramy niniejszego artykułu.

Drugą istotną cechą, z której powodu omawiany katalog jest godny uwagi i ma niebagatelne znaczenie, są uwidocznione w nim wpisy dawnych właścicieli i/lub użytkowników. Zanim jednak zostaną one omówione, niezbędne będzie poczynienie kilku uwag ogólniejszej natury.

Nie ulega wątpliwości, że do XX w. najistotniejszym nośnikiem kultury było słowo pisane czyli książka. Z kolei, w jej dziejach prawdziwą rewolucją stał się wynalazek druku – dobrze ilustrują to następujące liczby: wykonanie jednego kodeksu rękopiśmiennego trwało minimum kilka miesięcy; Gutenberg ok. 1455 r. wydał prawdopodobnie ok.180 egzemplarzy pierwszej swej Biblii (tzw. 42-wierszowej)]; a pod koniec XV w. nakłady niektórych książek, niekiedy bardzo obszernych, przekraczały tysiąc egzemplarzy; szacuje się, że np. Anton Koberger w 1493 r. w Norymberdze wydrukował ok. 1400 egzemplarzy *Liber chronicarum* Hartmanna Schedla (HC 14508), a jest to dzieło zawierające ok. 1800 drzeworytów wytłoczonych na ponad 300 kartach formatu in folio magno; kilka innych druków tegoż Kobergera wyszło w nakładzie 1600 egzemplarzy każdy[15]. W latach dwudziestych XVI wieku nakłady sięgały już często kilku tysięcy, a opublikowane w 1526 r. w Paryżu *Colloquia familiaria* Erazma z Rotterdamu ukazały się w 2400 egzemplarzach[16]. Z zestawienia tego jasno widać, jak błyskawicznie poszerzał się krąg czytelników czyli konsumentów kultury – dopiero od rozpowszechnienia się druku możemy mówić o czytel-

14 Nr. katalogu: 1090, 1301, 1367, 1368, 1400, 1450-1452, 1703, 1704, 1930, 2113, 2225, 2335-2337, 2357, 2358, 2871, 2872; wszystkie noszą sygnatury rozpoczynające się od „V"Mus..." (zob. indeks omawianego katalogu).

15 O. von Hase, *Die Koberger, Eine Darstellung des buchhändlerischen Geschäftsbetriebes in der Zeit des Überganges vom Mittelalter zur Neuzeit,* 3 Aufl., Amsterdam–Wiesbaden 1967, s. 257.

16 *Encyklopedia wiedzy o książce*, Wrocław 1971, szp. 1582 (podaje liczbę 24 000, wyjae się jednak, że mamy do czynienia z błędem drukarskim).

nictwie jako znaczącym zjawisku społecznym. Z kolei, powszechny w tamtych czasach zwyczaj podpisywania swoich książek przez właścicieli (tak osoby fizyczne, jak i instytucje) oraz pisemnego komentowania przeczytanego tekstu jest fundamentalnym źródłem do wszelkich badań czytelnictwa czyli szerzej – recepcji kultury. Stąd znaczenie badań proweniencyjnych.

Z jakich środowisk rekrutowali się czytelnicy książek braniewskich? Oczywiście w dużej mierze spośród osób związanych z kolegium – tak wykładowców, jak i uczniów. W następnej kolejności – z duchowieństwa, przede wszystkim warmińskiego, (które w testamencie często zapisywało swoje książki uczelni braniewskiej) a także ze świeckich notabli. Umieszczony w katalogu indeks dawnych właścicieli zawiera ok. 500 nazwisk i nazw instytucji. Analiza tego materiału wymagałaby osobnego opracowania. Tutaj zasygnalizujmy tylko, że w wykazie nazwiska wielu wybitnych postaci, (o samo przez się dobitnie świadczy o znaczeniu biblioteki braniewskiej) m.in.: Andrzej Batory, Jan Dantyszek, Benedykt Herbest, Stanisław Hozjusz, Stanisław Karnkowski, Mikołaj Kopernik, Marcin Kromer, Hieronim Powodowski, Stanisław Reszka, Krzysztof Warszewicki, Jakub Wujek.

Omawiana kolekcja nie była jedyną wywiezioną przez Szwedów z Polski w XVII wieku, nie mniej wartościowe są dawne księgozbiory poznańskich jezuitów i kapituły fromborskiej, oba również zachowane głównie w bibliotece uniwersyteckiej w Uppsali. Ich zbadanie i opracowanie to zadanie dla odpowiednio przygotowanych merytorycznie księgoznawców a zarazem wspaniałe pole do współpracy bibliotekarzy szwedzkich i polskich.

Michał Spandowski

LIBRARY OF FORMER JESUIT COLLEGE IN BRANIEWO IN THE LIBRARY OF UNIVERSITY OF UPPSALA COLLECTIONS

SUMMARY

Introduced in 1564 to Warmia by Cardinal Stanislaw Hozjusz, the first Jesuit College in the Commonwealth territories was opened by a group of monks of the Society of Jesus the following year in Braniewo. Located in the buildings of a former Franciscan monastery abandoned at the time of the Reformation, it took in approximately 300 volumes from the former monastery library. From the outset these collections have been extensively enhanced by acquisitions and gifts (including from Hozjusz himself.) During a raid on northern Poland in 1626 among other spoils, the Swedes absconded with the entire college library in Braniewo, at the time more than 2600 works, Upon decree by the King of Sweden, it was handed over to Uppsala University Library, established a few years earlier, in 1620, and to this day remains a fundamental part of that collection.

After the outbreak of World War II, Joseph Trypućko, professor of linguistics at Stefan Batory University in Vilnius, settled in Uppsala (where he remained until his death in 1983). While collecting material for his publication "Polonica vetera Upsaliensia," he drew attention to the proprietary entries of Braniewo College he often encountered. Moreover, he discovered the handwritten catalogue from the Braniewo library and decided to publish it as an indication of the contents of the first Braniewo library. The project was not completed prior to his death and was left in a form of a primary draft. Initially Uppsala University engaged Jakub Zdzisław Lichański, and then the National Library in Warsaw—where the task was assigned to Sławomir Szyller (manuscripts division) and to Michał Spandowski (old prints) —to complete the work of professor Trypućko. Work on that directory was ongoing for a number of years, during which time the publication's title was changed (via joint decision by both libraries) to "The Catalog of the Braniewo Provenance Collection Currently Held in Uppsala), and was completed in 2007. Through the efforts of both interested libraries, the work was published in three volumes: the first of which includes intro-

ductions to and catalogs of the manuscripts (63 items) and incunabula (340 items); second,a directory of the sixteenth and seventeenth century prints (2274 items); and third, indexes and illustrations.

In the second part of the paper the author discusses the Braniewo book collection with special emphasis on Polonica and bibliographical rarities.

Translated by Lech Czerski & Sheila Callahan